

Samling af Afgørelser

Udtalelse 3/15

Udtalelse afgivet i medfør af artikel 218, stk. 11, TEUF

»Udtalelse afgivet i medfør af artikel 218, stk. 11, TEUF – Marrakeshtraktaten om fremme af adgang til offentliggjorte værker for personer, der er blinde, synshæmmede eller på anden måde læsehandicappede – artikel 3 TEUF – Den Europæiske Unions eksterne enekompetence – artikel 207 TEUF – fælles handelspolitik – handelsmæssige aspekter af den intellektuelle ejendomsret – international aftale, der kan berøre de fælles EU-regler eller ændre deres rækkevidde – direktiv 2001/29/EF – artikel 5, stk. 3, litra b), og artikel 5, stk. 4 – undtagelser og indskrænkninger til gavn for handicappede«

Sammendrag – Domstolens udtalelse (Store Afdeling) af 14. februar 2017

1. *Fælles handelspolitik – internationale aftaler – indgåelse – Unionens kompetence – rækkevidde – Marrakeshtraktaten om blindes og synshæmmedes adgang til offentliggjorte værker – ikke omfattet*

[Art. 3, stk. 1, litra e), TEUF og art. 207 TEUF]

2. *Internationale aftaler – indgåelse – Unionens kompetence – Marrakeshtraktaten om blindes og synshæmmedes adgang til offentliggjorte værker – enekompetence – grundlag – reglerne i direktiv 2001/29 berørt*

[Art. 3, stk. 2, TEUF; Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29, syvende betragtning, art. 5, stk. 3, litra b), og art. 5, stk. 4]

3. *Internationale aftaler – indgåelse – Unionens kompetence – enekompetence – grundlag – de fælles EU-regler berørt – bedømmelseskriterier*

(Art. 3, stk. 2, TEUF)

1. Indgåelse af Marrakeshtraktaten om fremme af adgang til offentliggjorte værker for personer, der er blinde, synshæmmede eller på anden måde læsehandicappede, henhører ikke under den fælles handelspolitik som defineret i artikel 207 TEUF. Unionen har derfor ikke på grundlag af artikel 3, stk. 1, litra e), TEUF enekompetence til at indgå denne traktat.

Marrakeshtraktaten har nemlig i det væsentlige til formål at forbedre målgruppepersonernes vilkår ved på forskellig måde at lette disse personers adgang til offentliggjorte værker, herunder ved at lette bevægeligheden af eksemplarer i tilgængeligt format. Hvad dernæst angår denne traktats indhold præciserer denne, at de kontraherende parter skal anvende to forskellige og komplementære instrumenter med henblik på at gennemføre dens formål. For det første bestemmer den nævnte traktats artikel 4, stk. 1, at de kontraherende parter skal indføre en undtagelse fra eller en indskrænkning i retten til reproduktion, retten til spredning og retten til tilgængeliggørelse for

almenheden for at lette målgruppepersonernes adgang til eksemplarer i tilgængeligt format. For det andet indfører Marrakeshtraktatens artikel 5 og 6 visse forpligtelser vedrørende grænseoverskridende udveksling af eksemplarer i tilgængeligt format.

For så vidt angår for det første harmoniseringen af undtagelser til og indskrænkninger i retten til reproduktion, retten til spredning og retten til tilgængeliggørelse for almenheden indikerer 12. betragtning i præamblen til samme traktat specifikt, at denne harmonisering er foretaget med henblik på at gøre det muligt for målgruppepersonerne at få lettere adgang til værker og at anvende dem. Desuden er Marrakeshtraktatens artikel 4 ikke egnet til at sikre en tilnærmelse af de nationale lovgivninger, der gør det muligt at lette den internationale samhandel mærkbart, for så vidt som de kontraherende parter har en bred skønsmæssig vurdering med henblik på gennemførelse af denne artikel, og det følger af denne traktats artikel 12, at den ikke har til formål eller har den virkning at forbyde de kontraherende parter at indføre undtagelser og indskrænkninger i deres lovgivninger til gavn for andre målgruppepersoner end dem, der er fastsat i den nævnte traktat. I øvrigt kan Kommissionens argument om, at blandt de regler, der regulerer den intellektuelle ejendomsret, er det kun dem vedrørende de ideelle rettigheder, der ikke henhører under begrebet »handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret« som omhandlet i artikel 207 TEUF, ikke tiltrædes, for så vidt som det ville medføre, at området for den fælles handelspolitik ville blive udvidet i ekstrem grad, fordi regler, som ikke har en særlig tilknytning til den internationale samhandel, ville blive henført til dette område. På det grundlag kan det ikke antages, at reglerne i Marrakeshtraktaten, der fastsætter indførelse af en undtagelse til eller en indskrænkning i retten til reproduktion, retten til spredning og retten til tilgængeliggørelse for almenheden, har en særlig tilknytning til den internationale samhandel, som indebærer, at de er omfattet af de handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret som omhandlet i artikel 207 TEUF.

Hvad angår for det andet de regler i Marrakeshtraktaten, der regulerer eksport og import af eksemplarer i tilgængeligt format, bemærkes, at disse regler uden tvivl vedrører international samhandel af sådanne eksemplarer. Det fremgår imidlertid af Domstolens praksis, at der skal tages hensyn til formålet med sådanne regler med henblik på vurderingen af, om disse henhører under den fælles handelspolitik. Det må antages, at denne traktats artikel 5, 6 og 9 ikke specifikt har til formål at fremme, lette eller regulere den internationale samhandel af eksemplarer i tilgængeligt format, men snarere at forbedre vilkårene for målgruppepersonerne ved at lette disse personers adgang til eksemplarer i tilgængeligt format, der er reproduceret i andre kontraherende stater. På denne baggrund synes lettelsen af grænseoverskridende udvekslinger af eksemplarer i tilgængeligt format snarere at være et middel til at gennemføre det ikke-kommercielle formål med den nævnte traktat end et mål i sig selv, som er fastsat i denne traktat. Endvidere kan de udvekslinger, der er tilsigtet med Marrakeshtraktaten, ikke under hensyn til deres art sidestilles med international samhandel, der udføres med et kommercielt formål.

På dette grundlag kan den omstændighed, at den ordning, som Marrakeshtraktaten indfører, eventuelt kan finde anvendelse på værker, der er genstand for en kommerciel udnyttelse, eller som ville kunne gøres til genstand for en sådan udnyttelse, og at ordningen derfor i givet fald indirekte kan berøre den internationale samhandel med sådanne værker, ikke i sig selv indebære, at ordningen henhører under den fælles handelspolitik.

(jf. præmis 70-73, 83-91, 100 og 101)

2. Unionen har i henhold til artikel 3, stk. 2, TEUF enekompetence til at indgå internationale aftaler, når indgåelsen har hjemmel i en lovgivningsmæssig EU-retsakt, eller når den er nødvendig for at give Unionen mulighed for at udøve sin kompetence på internt plan, eller for så vidt som den kan berøre fælles regler eller ændre deres rækkevidde. Der foreligger en risiko for, at Unionens fælles regler tilsidesættes som følge af internationale forpligtelser, som medlemsstaterne har påtaget sig, eller at de fælles reglers rækkevidde ændres, hvilket begrundes Unionens eksterne enekompetence, når disse internationale forpligtelser ligger inden for et område, som allerede er reguleret af sådanne regler.

Konstateringen af, at der foreligger en sådan risiko, forudsætter ikke, at det område, som den internationale aftale omfatter, og det, som er omfattet af EU-lovgivningen, er fuldstændigt sammenfaldende. Navnlig kan EU-regler berøres eller deres rækkevidde ændres af sådanne internationale forpligtelser, når de henhører under et område, der allerede i vid udstrækning er reguleret af sådanne regler.

Det henhører under Unionens enekompetence at indgå Marrakeshtraktaten om fremme af adgang til offentliggjorte værker for personer, der er blinde, synshæmmede eller på anden måde læsehandicappede, idet samtlige de forpligtelser, der er fastsat deri, henhører under et område, der allerede i vidt omfang er omfattet af de fælles EU-regler, og idet indgåelsen af denne traktat vil kunne berøre disse regler eller ændre deres rækkevidde. Den undtagelse eller indskrænkning i retten til reproduktion og retten til overføring til almenheden, der fremgår af Marrakeshtraktaten, skal nemlig gennemføres inden for rammerne af det område, der er harmoniseret ved direktiv 2001/29 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet. Det samme gør sig gældende for de eksport- og importordninger, der er fastsat i denne traktat, for så vidt som de har et endeligt formål om at tillade overføring til almenheden eller spredning på en kontraherende parts område af eksemplarer i tilgængeligt format, der er offentliggjort i en anden kontraherende stat uden tilladelse fra rettighedshaverne.

Da medlemsstaterne ikke uden om EU-institutionerne kan påtage sig internationale forpligtelser, der henhører under et område, som allerede i vid udstrækning er omfattet af de fælles EU-regler, heller ikke selv om der ikke er nogen modsætning mellem disse forpligtelser og de fælles EU-regler, kan den omstændighed, at Marrakeshtraktatens artikel 11 fastsætter en forpligtelse svarende til den, der følger af artikel 5, stk. 5, i direktiv 2001/29, eller at betingelserne i denne traktats artikel 4-6 ikke som sådan er uforenelige med betingelserne i artikel 5, stk. 3, litra b), og artikel 5, stk. 4, i direktiv 2001/29, hvis dette godtgøres, under alle omstændigheder ikke være afgørende.

Selv om det desuden er rigtigt, således som det fremgår af titlen på direktiv 2001/29 og af syvende betragtning dertil, at EU-lovgiver alene har foretaget en delvis harmonisering af ophavsretten og beslægtede rettigheder, kan en sådan betragtning ikke som sådan være afgørende. Selv om en international aftale, der omfatter et område, der er blevet harmoniseret fuldt ud, nemlig vil kunne berøre fælles regler eller ændre deres rækkevidde, gør det sig ikke desto mindre gældende, at der alene er tale om en af de situationer, hvor den betingelse, der fremgår af sidste sætningsled af artikel 3, stk. 2, TEUF, er opfyldt. Ligeledes hvis medlemsstaterne råder over en skønsmargen i forbindelse med gennemførelsen af deres mulighed for at fastsætte en undtagelse eller en indskrænkning til gavn for handicappede, må det påpeges, at denne skønsmargen hidrører fra EU-lovgivers beslutning om at tildele medlemsstaterne en sådan mulighed inden for den harmoniserede retlige ramme, der sikrer en høj og ensartet beskyttelse af retten til reproduktion, retten til overføring til almenheden og retten til spredning som indført ved direktiv 2001/29. I denne sammenhæng fastsætter artikel 5, stk. 3, litra b), og artikel 5, stk. 4, i direktiv 2001/29 ikke en minimumstærskel for beskyttelse af ophavsretten og beslægtede rettigheder ved at lade medlemsstaternes kompetence til at fastsætte en større beskyttelse af disse rettigheder forblive intakt, men giver medlemsstaterne beføjelse til under visse betingelser at fastsætte en undtagelse til eller en indskrænkning i de rettigheder, som EU-lovgiver har harmoniseret. Der er endvidere tale om en mulighed, som er snævert afgrænset af kravene i EU-retten.

(jf. præmis 102, 105-107, 112-115, 117-119, 121, 126, 129 og 130)

3. Jf. udtalelsens tekst.

(jf. præmis 108)